

თავად-აზნაურობის უქმობით ჩვენი მიწა-წყალის დაკარგვა

ტფილისი, 22 მარტი, 1888 წ.

ჩვენ ერთხელაც გვითქვამს და ეხლაც კიდევ მიზეზი გვაქვს ვსთქვათ, რომ ქვეყანა და მისნი მადლნი ყოველთვის და ყოველგან მარტო მშრომელისა და გამრჯელისა ყოფილა და არის. სხვას ყველაფერს თავი დავანებოთ და მარტო რომ ეკონომიურს ცხოვრებას დავაკვირდეთ, ამაზედ არავითარს ექვს ვერ შევიტანთ: გამრჯელი და მშრომელი არის შემქმნელი და მომქმედი ამ ცხოვრებისა და თავის კერძაც ცხოვრების სუფრაზედ მარტო იგი ჰყოლობს სხვის დაუყვედრებლად, სხვის უმუნათოდ. სხვა ყველანი ნალოები არიან ამ გამრჯელსა და მშრომელზედ, ათასნაირ ხვანჯებით გამობმულნი. ესენი გამრჯელსაც ამძიმებენ და თვითონაც არ იციან, სად და როდის გაუწყდებათ წნელი, რომელსაც ხელი უკიდიათ, და სად დაპრჩებიან უმწეოდ, უნუგეშოდ, შიმშილით სულის ამოსახდომად, და როცა ეს უბედურობა შეემთხვევათ, ჰყვირიან, გვიშველეთო. უქმი, გაურჯელი კაცი, სხვის სამადლოდ დარჩენილი, ამ აუცილებელს ბედს ვერ წაუვა, თუნდაც ზედ ოქროს ზოდზედ დასვათ. არავითარი სიმდიდრე დაუსრულებელი არ არის. ოქროს ზოდიც, რაც უნდა დიდი იყოს, თავის დროზედ ყინულისავით დაუდნება უქმს კაცსა და თუ თვითონ არა, მის შვილს, ან შვილიშვილს მაინც აგრძნობინებს აუცილებლობას შრომისას და გარჯისას და სიმწვავეს უქმობისას და გაურჯელობისას.

ადამიანის ცხოვრება, და ნამეტნავად ეკონომიური, გაუწყვეტელი ჭიდილია და გამარჯვებული მარტო იგია, ვინც მხნეა, საქმის კაცია და ხელიდამ რამ გამოსდის. ვისაც ეს ზნე არა სჭირს, იმას ამ ჭიდილში ფეხზედ არა დააყენებს-რა, რაც უნდა ულოლიაოთ და უაროთ. კაცი, რომელიც მარტო მჭამელი და შთანმთქმელია და არა მომქმედი და მოამაგე, გადადებულია დედამიწის ზურგიდამ ასაგველად. იგი ყოველთვის უღონოა ჭიდილისათვის არსებობისათვის ბრძოლაში და ამიტომაც მარტო ერთი უბრალო შემთხვევა ჰკმარის ხოლმე ძირს დასცეს და პირქვე დაამხოს.

მაგისტანა კაცს, როგორც უძირო ქვევრს, რაც გინდა ბევრი ჩააყაროთ, ვერა სიმდიდრე ვერ გაუძლებს. სიმდიდრე იმისთანა ბუნებისაა, რომ ყოველთვის მიუბრის ხელიდამ უუნაროს და უქმს და მიეზიდება უნარიან და საქმიან კაცისკენ. ეს ეკონომიური რკინის კანონია და ისე გარდაუვალი, აუცილებელი, დაურღვეველი, როგორც ყოველივე ბუნებური კანონი. ვინც ამ რკინის კანონს ეჭიდება გადასატეხად, ის უფრო ადრე თვითონ გადატყდება ამო ბლაუჭობაში; ის ტყუილადა სცდება, ტყუილად აცდენს სხვასაცა და ტყუილად აფერხებს, აყოვნებს სვლას წარმატების გზაზედ, რადგანაც მართალს გზას თვალს არიდებს და ტყუილს ღობე-ყორეს კი ეტანება. მართალია, წყალწალბებული ხავს ეჭიდებაო, მაგრამ საკითხავი ეს არის: წყალს რად წალბებინა თავი, და თუ წალბებინა, რა სიმამრეა ხავსი? ხავსი ხომ ტყუილი ნუგეშია და ტყუილი ნუგეში რის მაქნისია გამრუდებულის, გაფუჭებულის საქმის გამოსასწორებლად, გამოსაკეთებლად?

ვჩივით, რომ მამულები ხელიდამ მიგვდისო და ვიძახით გვიშველეთო. ვინ იტყვის, შველა კარგი რამ არის. ვსთქვათ, დღეს გვიშველეს და მამულების ხელიდამ ხელში გადასვლა გააჩერეს. როდემდის? რა საბუთი გვაქვს ხელთა, რომ ხვალ ამავე დღეში არ ჩავცვივით, თუ ის მიზეზი, რომელთაც ამ „გვიშველემდე“ მიგვიყვანეს, ისევ ისე ხელუხლებელნი დარჩნენ? კიდევ იმას ვიტყვით: ვინც უქმია, ვინც არ ირჯება მამულში, ვინც არ უვლის, არა ჰპატრონობს რიგიანის შრომითა, მხნეობითა და გამჭრიახობითა, იმას მამული ხელში არ დაუდგება, არა და არა. შველით შეიძლება მამულის ხელიდამ წასვლა ორის-სამის დღით, თუნდ ხუთის-ექვსის წლით შეჰფერხდეს. მერე? მერე ხომ ისევ ის დღე დაგვადგა, თუ მამულს, როგორც სიმდიდრეს, იმის ეკონომიურ ბუნებისამებრ არ მოვექცევით. შველა ამ შემთხვევაში წყლულის გარედამ გამთელებასა ჰგავს მაშინ, როდესაც ჩირქი წყლულისა შიგვე აგებულებაშია ჩაბრუნებული და ჩაგუბებული. განა ამისთანა მორჩენა მორჩენაა? წყლული ძირიდან, შიგნიდან უნდა იყოს გამთელებული და მორჩენილი. მაღლი ამასა აქვს და მორჩენაც ამასა ჰქვია, თორემ გარედამ შველა უქმის კაცისათვის — იგივე ხავსია წყალწაღებულისათვის.

მამულები ხელიდამ მიგვდისო, — ვისგან ისმის ეს ჩივილი? აბა ამ ჩივილში გამოარკვეით თუნდ ერთადერთი ხმა იმისთანა წოდების კაცისა, რომელიც თავის შრომასა და გამრჯელობაზეა დამყარებული? გლეხი სჩივის ამას? არა. ვაჭარი, აღებ-მიცემის კაცი სჩივის ამას? არა. მღვდელი, დიაკვანი ჰყვირის: გვიშველეთო? არა. ხომ ვერ დავუფიცავთ, რომ ამათში ან ერთს, ან მეორეს, ან მესამეს მამული არა ჰქონდეს. რატომ ესენი არა სჩივიან, მამულები ხელიდამ მიგვდისო? იმიტომ რომ მამულის ყადრი ამათ კარგათ იციან, იმიტომ რომ ყველა ესენი თითონ ირჯებიან, თითონ მხნეობენ, იმიტომ რომ მამულს უყვარს გამრჯელი ხელი და გამრჯელის ხელში დარჩენა და ყოფნა მამულის ეკონომიური ბუნებაა, იმისი დანიშნულებაა. ჩვენ კიდევ ცოტა ვსთქვით: ამათი მამულები არამცთუ მარტო დარჩენასა ჰკმარობენ ამათ ხელში, არამედ სხვის მამულებიც-კი ამათს ხელში ჩასაცვივნელად მიეზიდებიან ყოველის უქმის კაცის ხელიდამ. ეს აუცილებელი შედეგია, გაუტეხელი ბუნებაა ყოველგვარის სიმდიდრისა, რომელიც ყოველთვის უქმს მიუბრის, რომ საქმიანს კაცს მიეცეს.

მაშ ვილა სჩივის მამულების ხელიდამ გაცლასა? მარტო თავად-აზნაურობა. მაშასადამე, ჭირიც უქმობისა აქ არის დაბუდებული და დაბინავებული. ამ ჭირს შიგნიდან წამლობა უნდა. ის წყლული უქმობისა უნდა გამოირწყას და აგებულებისაგან გამოდევნილ იქმნას. ხსნა იმაშია, თუ თავად-აზნაურობას ფიქრად ის არა აქვს, ოღონდ დღეს-კი კუჭი როგორმე გარედამ შველით გავიძღვო და ხვალ-კი თუნდა ქვა-ქვაზედაც ნუ იქნებაო. საქმე ანდრიას და პეტრეს დღევანდელი კუჭი-კი არ არის სავალალო და სანაღვლეელი თავად-აზნაურობისათვის, არამედ მთელი თავად-აზნაურობა მთელის მისის აწმყოთი და მერმისითა. ამიტომაც მიზეზი მამულების ხელიდამ წასვლისა იქ უნდა მოინახოს, სადაც თვით ეკონომიური ბუნება მამულებისა უტყუარად ხელს გვიშვერს და გვანიშნებს. მიზეზი ჩვენი საკუთარი უქმობაა, ჩვენი საკუთარი გაურჯელობა და ამ მიზეზს იქ უნდა მოწყვეტა,

საიდამაც მომდინარეობს. თუ ეს მიზეზი ისევ იბატონებს ჩვენში, მილიონებიც რომ ჩაგვყარონ, დრო მოვა და მაინც იმავე დღეში ჩავცვივით, რაც მილიონებამდე ვიყავით. რომელს უქმს და გაურჯელს კაცს დაუდგა ხელში მილიონები, აბა ერთი მიიხედ-მოიხედეთ და ისე განიკითხეთ აქ გამოთქმული აზრი? ან განა არ არიან იმისთანა თავადნი, თუ აზნაურნი, რომელნიც მხნეობენ, ირჯებიან, ყაირათობენ და რიგიანად ჰპატრონობენ და უვლიან მამულებსა. რატომ ამათ არ მიუბრუნებთ ხელიდამ მამული? აბა ერთი ამისთანა თავადი, თუ აზნაური გვიჩვენეთ, რომ სჩიოდეს და ჰყვიროდეს, მამული ხელიდამ მიდისო? ამისთანა კაცს რად წაუვა მამული ხელიდამ? პირიქით, სხვაც მოუვა, თორემ თავისი ხომ შერჩება და შერჩება. კიდევ ვიტყვით: ხსნა მხნეობასა და გარჯაშია. ესე უნდა მოიქცეს ყველა, ვისაც ჰსურს.

ფეხი მთებრ დასდგას ქვეყანად,

ტინურად დამტკიცებული,

ვითა ქარქვეტი ქართაგან,

არ იქმნას მოტაცებული.